

UNIVERSUL LITERAR

ABONAMENTUL
LEI 2,60 ANUAL
Abonamentele se fac
numai pe un an.

COLABORATORII ACESTUI NUMĂR
Mestugean, N. Pora, Ana, Al. Codreanu, D. Iov, Leontin Iliescu,
Victor Anestin, I. C. Vissarion, R. Cioflec, I. C. Aslan, C. D. Hălăucescu.

ANUNCIURI
Linia pe pagina 7 și 8
— BANI 20 —

NAPOLÉON IN LUPTA DE LA LIPSCA

SUBTEI

— Roman de Alphonse Karr —

— URMARE —

— Unde vrei tu să ajungi?
— Să mănânc bine și să am și altceva și mai bun; vecina pleacă ochii când o privesc și pare încântată de invitația lui unchiu-său. Dacă vrei, te poartă aranja și tu; are jo slujnicuță foarte frumoasă, o daia ei este alături de a noastră.
— Tu ai aci un inel de păr care e de prisos; dă-mi-l mie.
— Ce vrei să faci cu el?
— Ca să-l văd vecina și când va veni momentul să i-l dau.
— Ce arc să devie inelul?
— I-l voi da ei, ea îl va arunca în foc, sau îl va călca în picioare.
— Imi păstrezi inelul.
— Păcat; ar fi fost bine. Atunci mă duc să-mi cumpăr unul.
— De unde ai să iei banii?
— Așa e; ai dreptate; trebuie să renunț la acest mijloc.
— Ai și tu o manieră de cumpărat foarte ciudată. Azi ai vrut să cumperi doi cai suri și o trăsură, o casă și o grădină, ciorapi de mătase și un inel. Pui prinsoare că face suma de o sută de mii de franci, iata cerea asta.
— Dorințele sunt bogățiile săracului și cu nu rimează de cât pe cei bogăți.

XLV

O NOAPTE

În fie care seară Edward se ducea la vecină. Unchiul nu mai putea fără el. Mâncă acolo foarte des; dar pentru Societate nu era o economie, încă adese ori îi trebuia mânăși noi, și pe fie care zi mândărea o cravată. Nică odată nu fuseseră mai veseli, cei doi prieteni.

Stefen scria mareșii Magdalenei, și ea îi răspundea regulat.

Sărăcia nu era nimic pentru ei; fiecare zi apropia termenul dorințelor sale, și știina de care se bucurau la colegi, era o garanție sigură că va obține locul care i se făgăduise.

Într-o Duminică, Edward lăsa masa la vecina sa; era ferecit și vesel; mărturisirea lui fusese primită cu plăcere; făgăduise căsătoria sa; pe dată ce se va reînnoie în familia sa.

— Ea nu crede un cuvânt, zice el lui Stephen; dar trebuie să îi dai propriilor săi ochi un pretext suficient pentru a ceda.

Mai multe sărutări fuseseră schimbate, nu fusese chiar dat.

În ziua aceea Stephen se duce să se plimbe pe câmp, pe marginea râului; făcuse cunoștință cu un mărinar, om cum se cade, tată de familie, foarte muncitor.

Pescarul acesta avea multă simț pentru el, din cauza că lucra așa de bine ca un luntreș; și de multe ori îi se întâmpla foarte des să se ducă împreună la pescuit.

Stephen mânca câte odată cu el, dar el își plătea partea lui ca să nu fie în sarcina bieților oameni. După masă, bănd un pahar de vin, Stephen le cânta tot repertoriul său și desena chipuri pentru copii. Cum îl zăreau copiii de departe, începeau a striga „a alerga înainte” lui, și-l trage de haine pentru a-l aduce acasă mai repede; el strângea mâna pescarului și acesta îi oferea luntrea când dorea să facă o plimbare singur.

— D-le Stephen, îi zicea ei câte odată, dacă treci dincolo de moară, să ridici undița, că ai să prinzi pești.

În ziua aceea, după masă, soarele apunea într-un nor de foc; mai multe persoane veniseră ca să treacă apa și să meargă să se plimbe pe o alee de plop, și de sălcii de-a lungul fărului.

— Tocmai azi nu se poate, zice

Fritz; vrem să-mi prind plasa unde mi-a găurit-o o piatră.

— Bine Fritz, tu prindeți plasa, zise Stefan, voi trece eu pe aici ca să se vor prezenta dincolo pe țărne.

Își scoase haina și pălăria și apucă țesutele. El ducea trecătorii și primea plata pe care i-o ducea lui Fritz.

Se întâmplă că Edward, văzând că propun să joace cărți și cum nu avea bani, propuse o plimbare pe marginea apei. El strigă:

— Hei! luntreș! Luntrea!

Stephen sosi.

Edward se puse pe răs și îl prezintă văduvei. Unchiul nu venise. El era teamă să nu răcească. Erau însoții de o slujnicuță tânără care era în adevăr foarte frumoasă.

În acest moment răsărea și luna din niște nori albi.

— Fritz, uite banii trecătorilor, zise Stefan. Acum nu cred să mai treacă cineva, vrei să-mi dai voie să fac o plimbare cu luntrea d-tale?

— Cum nu? d-le Stephen, care luntrea mea nu e în totdeauna la dispoziția d-tale?

— D-le, zise văduva, mă-e frică grozav de apă. D-ta știi să conduci o luntre?

Fritz începu să râdă; el nu pricepea cum se putea îndoi cineva de îndemânarea și ușurința lui Stephen.

— Poftim, poftim, conită, pe cinești mea, nu ai fost nică odată mai bine condusă, de o mână așa de vigoasă.

D. Stephen are atâta putere ca cel mai vartos luntreș.

D-le Stephen, dacă e să te întorci târziu, să lași luntrea de partea cealaltă.

Și o porniri alunecând pe apă.

După o tăcere lungă, Stephen uitându-se că nu era singur, se puse să caute, ca după obiceiul său.

Cânta desial de rău, dar vocea sa plină, tare și foarte accentuată producea un efect prodigios în amplexul acelei nopți frumoase și liniștite; vântul, puțin rece, făcea să tremure frunzele, și norii alergau pe cer acoperind luna, care părea că umblă printre ei, și oca mărăcață și triumfătoare.

Stephen o avea chiar în față.

Figura sa care nu avea nimic deosebit, de cât că era o fizionomie foarte pronunțată și cu trăsuri neregulate și cu dungii foarte vigoase; sub acel costum: în pantalon și cămașă, gâtul gol, cupul necoperit și cu părul în vânt, figura sa avea ceva poetic și atrăgător; privirea sa expresivă era îndrețată în spre cer, și vocea lui comunica senzațiile pe care le simțea și cari făcea să îi vădăze inima.

Edward și văduva nu se uitau la el; dar tânăra slujnicuță îl privea, și abia își ținea răsuflarea ca să îi audă.

În acest moment, era în adevăr frumoasă fizionomia sa, care într-un salon, avea ceva ciudat și stăru, era în armonie cu nobilită și măreția naturii care îl înconjură, cu atât mai mult că nu era ca de obicei, constrânsă de jena de a se vedea expusă privirilor și temerii de a lăsa să pătrundă în ea ce îi umplera sufletul.

Tânăra fată era tot așa de frumoasă, mai frumoasă, de zece ori ca stăpăna ei. În acel moment Edward vroia să vădăze; Stephen îi încredință țesutele.

„Ciudate rezultate ale civilizației se gândi Stephen; natura a făcut pe această fată frumoasă, și fizionomia ei arată că e deșteaptă; natura în afeția sa, a pus-o mai sus decât cea laltă femeie, și cu toate acestea, aceia poruncește, și aceasta trebuie să se supună.

Doamna gustă toate plăcerile vieții și servitoarea le vede trecând, fără poftă de a le gusta; doamna este înconjurată de amoruri și de iubire, și viața servitoare trece să se manifestească cu desmențările unui rândag, când, poate, matura a pas în ea un suflet mai nobil și mai delicat, o inimă mai susceptibilă de a pricepe iubirea, și simțuri mai capabile de a le gusta.”

Aceste idei făcure că îi vorbi tinerei fete, și ea noaptea caldă, primăvara, natura, singurătatea, contribuiri a o mișca; simți că pieptul îi bate și mișcarea inimii sale urmează glasul servitoarei; o luă de mână, ea nu și-o retrase; privirile lor se întâlneau ca o sărutare.

— Drăcie afurisită! zise Edward, de geaba mi-am pus toată puterea; în loc să mergem înainte, văd în umbră puntea pe care am trecut-o a-dineauri.

Și făcu noi eforturi, dar ele nu slujiră la nimic decât a frânge una din penete prin care intrau inelele țesutele; atunci luntrea începu a scobori repede; Stephen sări la cârmă și apăsând cu brațul lui vânoș, lopata care nu mai avea pană, ajută pe Edward a câștiga malul, apoi el eși din luntre ca să se ducă să desprindă di nrom o altă nouă pană; dar când se reînnoie luntrea, care o luase în largul apei, prin îndemânarea lui Edward care vădăze prost, urma cursul apei care o ducea cu o înălță extremă.

Vocea tremurătoare a lui Edward chema pe Stephen; văduva țipa și servitoarea plângea.

— Tăcere! zise Edward, mă împedicați de a auzi ce zice să fac... Stephen, ce e de făcut?

— Întoarce luntrea cu lopata care ția rămas, striga Stefan, și schimbă sensul în așa fel ca să te apropie de mal.

Edward încercă, și din când în când, auzea pe Stephen:

— La stânga, la dreapta!

Dar turburarea și lipsa de obicei împedica pe celăl de a isbuti; cele două femei abia mai respirau de teamă de a nu-i supăra săb jena.

În acest moment luna eși din nori și le arătă personal în care se aflau. Era grozav. Luntrea nu era decât în două sute de pași de pod, și dacă nu avea să fie făcut buchiș, leviundăse de vremea picior al podului, cu siguranță avea să fie răsturnat prin istare.

La acest aspect, Edward disperat, făcă cârmă; cele două femei căzură în genunchi țipând: „O! D-ne!”

Sângele lui Stephen îi îngheță în vine. Edward izvoară prost; cele două femei sunt pândite, și chiar pe el, nu e sigur că îi va putea scăpa.

— Edward, îi strigă Stefan, întoarce luntrea.

Dar Edward era stăruit; nu putea nici să mai răspundă. Un nor acurase luna. Câtești trei nu mai puteau vedea podul, dar auzea șgomotul apei care se isbea de stâlpii podului.

Cele două femei își astăseră capul în mâini. Edward își ruppe peptul cu unghiaile, și spânzeca cu privirea fixă apa negră care avea să îi îngheție.

Stephen atunci, își smulse după ei părțile haine ce avea pe el și se astăru în apă, înnotând din răspuse în spre luntre; dar ea fugea și nu era probabil ca Stephen s'o poată ajuta.

Edward și cele două femei au știat ce să facă; dar în asemenea pericol ești încredător, și primești cu tranșport un doctor, când ești aproape să mori, deși toată viața ai negat puterea medicinei.

Și ascultă înainte șgomotul apei care se isbea de pod și șgomotul mai ușor pe care îl făcea Stephen înnotând așteptând moartea sa și viața, după șgomotul care îi se părea că se apropie.

În acest moment, iar se arată luna; nu mai era între luntre și pod decât de trei ori lungimea unei lo-

petă. Stephen găsi atunci o forță extraordinară.

El alunecă pe apă.

Cu o mână apucă luntrea și se aruncă înăuntru, și puse mâna pe cârmă... Era și timpul.

Capul înainte, ochi țintă, abia respirând, aștepta momentul decisiv.

Când fu aproape, lovi cu violență piciorul podului. Cu o isbitură fu trântit în luntre, care alunecă repede sub pod.

Stephen amețit de levitură, se ridică și duse luntrea la mal, apoi a lergă să își ia hainele. Cele două femei vroiau să își urmeze drumul pe pământ.

— Trebuie să ducem luntrea la loc; nu e frumos să mă lăsați singur.

Dar Edward o pornise cu văduva. — Dar d-ta, zise el tinerei fete, nu vrei să rămâi cu mine?

Ea nu îi răspunde, dar rămase în luntre. Atunci apucă cârmă și dete drumul luntrei în viaa apei, luând seama din când în când la cârmă, ca s'o țină drept.

— Fără d-ta, d-le, ne-am fi înecat, zise Maria.

O! D-le, ce îngrozitor lucru e moartea!

Cu toate acestea, când te-am văzut înnotând în spre uș, mi s'a părut că eram scăpați.

Stephen o apucase de mână și o atrăgea în spre el; ea se așeză pe genunchii lui, buzele lor se atinseră într'un sărut lung și capul Mariei căzu pe pieptul tânărului; erau singuri, în mijlocul tăcerii, la sântul unei frumoase și misterioase nopți. El o strângea la gât și simțea cum îi bate inima.

Norii se adămaseră și întunecutul era adânc.

Ajunseră. Stephen prinse luntrea și se îndreptară spre casă.

XLVI

— Măe am făcut de ne-am întors, a înșugat glozia, veri?

Norii încercați se spărsaseră.

— Tu nu te culci? zise Stefan.

— Nu.

Și se duse la ferăstră; apoi după câteva momente zise:

— Este o jumătate de ceas de când ne-am întors? A? afară de asta, uite și pe Maria care se duce să se culce. Bună seara, pe mine nu mă aștepta.

Și Stefan îl auzi cum se scobora. O mânășie necunoscută turbura pe Stefan; simțea împotriva lui Edward un sentiment de gelozie; buclă băiat, el nu cunoștea din dragoste decât ceea ce are mai cereș, aceea ce poruncește din suflet.

Pentru întâia oară, în viața sa, buzele lui atinseseră buzele unei femei, și acel sărut îi arsese gura; tot corpul îi tremura, brațele se întindă pentru a strânge și nu sărută decât aerul. Se sculă.

— Ea este ari, lângă mine. Poate că împărțiește și ea dorințele cartă mă arde pe mine; poate că sărutul mă o arde și pe ea; inima îi bătea așa de tare când o țineam în brațele mele.

O! și Edward asta! el are o femeie! O! D-ne! cum să mă liniștesc? Și de ce nu măși liniști în lunățele ei? Ea mă iubește, mă dorește, cum o dorec și eu; poate că se roagă lui D-zeu să mă duc lângă ea... O! D-ne! mai perd mințile!... nu văd înaintea ochilor decât vederea de o misterioasă voluptate.

Deschise ferăstră și aerul îi măi potoli puțin, dar văzu ferăstră Mariei luminată; apoi lumina se stinse și nu mai văza decât e lumină foarte slabă.

Începu din nou a se simți turburat.

— Ea se culcă singură, și eu astămenem.

„Cinene desparte? Prostăscă mea sfială!

A se citi urmarea în „Universul Literar” ce va apare Duminica viitoare.

Ecourile săptămânei

Abia s'a stins epidemia de holera și se vede că a început să bătuc în țară febra tifoidă.

In cursul săptămânii acesteia, au fost chiar în Capitală două cazuri mortale provocate de acest flagel, despre care medicii spun că e mai periculos de cât însăși holera.

Primul caz a fost acel al mult regretatului Iorgu Juvara, a cărui moarte prematură a fost plânsă de toți acei cari au cunoscut de aproape pe acest bărbat de elită.

Pe Iorgu Juvara l'am cunoscut acum vreo zece ani, cu ocazia unei excursii a corpului nostru didactic la Sofia.

După ce am vizitat Gricija, ne-am oprit la Plerna, unde comuna a oferit excursioniștilor un dejun sub cerul liber.

Din locul unde se întindea masa noastră se vedeau, în zare, câmpiile unde se petrecuseră crâncenele lupte din 1878.

Aci, inspirat de atâtea amintiri ce mi se înfășisau, amintiri săurite din sânge și glorie, Juvara a ținut un frumos discurs patriotic aducând prinsoasă de recunoștință a românilor memoriei vitejilor cari s'au luptat și au murit pentru mărirea patriei lor. Juvara era înalt, era voinic, avea o statură de atlet și vocea lui răsună cu putere, repetându-se din ecou în ecou pe câmpia unde răsunase odinioară tunul și strigătele de bucurie ale celor cari mergeau la izbândă. Cuvintele oratorului au fost primite cu salve de aplauze de către comensii entuziaști. Și acum, aflând de moartea lui Juvara, mi-aducși aminte de excursia făcută împreună în Bulgaria și de frumosul lui discurs ținut în fața colinelor Pleonii. Era un tânăr vitor, sănătos și plin de viață. Abia întors din străinătate, unde făcuse studii strălucite, avea deschisă, înaintea lui, o carieră din cele mai frumoase.

Și, într'adevăr, în scurt timp a ajuns departe. Moartea l'a surprins pe director al comerțului și industriei. Cui i-ar fi trecut prin gând că acest bărbat, un munte de om cum sur zice, va fi secerat atât de timpuriu de coasa nemiloasă a morții.

A două victimă a flagelului a fost tânărul și talentatul artist Nedelcovici de la Teatrul Național din Capitală.

Nedelcovici, cine nu-l știe? era un artist de mare viitor. În scurtul timp de când intrase în cariera-i artistică, Nedelcovici isbutise să fie printre cei dinlăi. Pe acesta, s'ar putea zice că îl șosul l'a luat de pe scenă, căci Nedelcovici a jucat chiar când boala îi și înfăcuse bine și fără cruțare.

Incheind aceste rânduri, depunem o lacrimă asupra mormintelor celor doi tineri culti, talentați și iubii de toată lumea și cari aceea a lăsa drept la viață.

Mestugean

PORTUL NAȚIONAL

(MUSCEL)

(MUSCEL)

(BUCOVINA)

Năravul Năzgâmbului

de N. PORA

Umbla toată ziua de colo până colo. N'ar fi stat locului să-l fi picat cu coară. Parcă îl furnica prin tălpi, așa nu-și mai afla astâmpărul, să stea și el locului.

— Gâbla îl ținea de rău nevastă-sa. — Mai stai și tu p'acasă, mai roboteste câte ceva, că ai ce! Nu toată ziua-bună ziua forfota... și acasă le lași toate valvarteji!...

— Ei, și-ai găsit! Și, amenințător: — Tu să-ți vezi d'ale tale Zinco și să nu te-amesteci, unde nu-ți fierbe oala.

Ba, să m'amestec — o lua înainte cu gura, femecea. Da'ce crezi că am căpiat? Cine poate să se mai miște printre boarfele tale? Că ce-ai adunat acolo, nu mai le dai de rost nici tu... Și la ce-ți slujesc, mă rog? Că de citit nu mai citești o boabă, și toot cari la maldăre peste maldăre de cărți și lo lași să se prăfuiască și să muzezească, vrafuri, cu foile netăiete...

Că mi-e și ciudă unde le văd cum se prăpădesc toate... Da' cadrele, dar chilimurile alca frumoase, pe care nu mai știu unde să le pui, și le lași în pod, pradă șoarecilor... Da' toate vechiturile câte s'au pomenit pe fața pământului și pe care mi le îngâmădești, acolo, clăie peste grămadă, ca un negustor de haine vechi... Incalte, d'at deschide o prăvălie!...

— Ce! Prăvălie? Ce-ai înnebunit? Tu nu știi, femece proastă ce ești, că „Cine strânge are”? Și, pormă, dacă imi dă cineva, câte vre-un lucrșor, pot eu să nu primesc?

— Da, dar tu împrumuți și de dat îndărăt...

— Muiere slabă la minte!... Tu nu știi că „Ce s'aduce se primește, dar de dat, Doamne ferește!”

— Bine omule, dar nu te face de ocară! C'ai ajuns să te arate cu degetul, ca pe altă aia: Uite pe „strânge chibrituri” și „uite pe „Năzgâmbu la cămătaru”.

— Ce faace? Ei și ce-i dac'adun tot ce-mi iese 'n cale! Ce rău e să n'ai la îndemână când îți trebuie, un chibrit!...

— Așa o fi! Da-i vorba de ce te apuci, la bătrânețe, să dai bani cu dobândă, momind pe niște băețani, ca cel de adințorea, și îndemuându-i la blestemății?

Asta era prea-prea! Năzgâmbu nu mai putea, gata să-i vie rău; se înroși se umflă și după ce îl gătui o tuse seacă, se răsti la femece, găfâind:

— Să nu te-amesteci! Ai priceput? Să nu te-amesteci! Nu-i treaba ta... Fac ce-i bine să fac. Tu știi numai să ceri: că-mi trebuie așa și că vreau p'ailă și de dat, dau numai eu... Tu dai cu două și eu îți nunnai cu una...

D'ar fi după tine, s'ar duce tot pe gârli! Da' eu strâng, că-i bine să strângi, că „Cu bucată mică, prinzi pește mare”. Da, așa să știți și să mă lași în pace.

Apoi, tușind și cătând urât la nevastă-sa, p'aci ție drumul...

El știu pe Năzgâmbu toți feciorii de „Lanț-gata” și slujbașii flusturaci și risipitori din toate cancelariile... Pe toți îi „ajuta”, cum spunea el de câte ori se încurcau یتele și ajungea în fața judecării! De pierdut, nu pierdea, și nici nu-l plietiseu trăgările lipsei de procedură, pricinuite de sgarțenia lui.

Dar nici de nărav nu se lăsa. Dădea mereu bani cu camătă mare, vânându-și prada, până în cuprinșul tavernei...

Nu da, decât când era sigur. Și după ce încheia câte o treboară, i se netezea favoritele fumării, bolborosind, mulțumit:

— Tot la mătă trage apa!... Să-i fi cerut cineva să facă vreun bine, să fi dat un ban și el, sau să ajute un calic, Doamne păzește! Și

nici să cinstească, sau să odonească pe cineva nu s'a pomenit.

Era în sare să înlemnească o noapte întregă într'o tavernă, fără să ceară un pahar de băutură măcar. Și-l lăsu în pace, fiindcă îl cunoșteau toți și tot el deslega băerile pungii, ajutând sută 'n sută, pe vre-un biet petrecăreț cunoscut, rămas fără lăscăie.

Ofta, număra bumăștile; iar apoi se văicărea, după ce-și lua dobânda: — Și-s bolnav... și am răcit... și vai de capul meu!...

— Păi de ce nu bei un lapte cald, un ceai, e bun...

— Da, să bea... că bine zici... un lapte cald, e bun...

Când să plătească scotea un portofel vechi, îl deschidea, îl scotea până în încheeturi, prefăcându-se că nu vede bine, luându-și și punându-și într'una ochelarii pe nas, și încheind-o:

— Ai, ce zici? Nu cumva ai mărunte, să plătești și pentru mine?!...

Și, în chipul acesta Năzgâmbu cu năravul lui a adunat și a strâns și iar a strâns și a adunat, mai ales după ce a scăpat și de gura nevestișii, îngropată mai an, și ar tot fi strâns cine știe câtă vreme, îngrămădind una peste alta, tot ce-l cădea în mână, dacă n'ar fi înghețat de frig, într'o noapte, cu toate că avea lângă el trei sobe luxoase, luate pe nimic, la un mezat...

O LACRIMA

Aci dimineață am rupt o roză — Pe-a ei petale de coral Străduceau încă stropi de rouă Ca niște perle de cristal.

De vreme când imi dedai roză Tu, cel pierdut, mi-am amintit — O lacrimă mi-a curs pe floara Și ea îndată s'a pilit.

Ana Al. Codreanu

A apărut

SCHITE - FILME

de

V. MESTUGEAN

PREȚUL 1.60

La toate librăriile

Insemnări din război de D. IOV

Dincolo, peste Dunăre, cei ce răpuseră Semiluna, se luară la ceartă între ei. Cum se bat calicii la pomână când se îmbată, asemenea și Bulgarii îmbătați de glorie crezură că numai lor li se cuvin prăzile și euceririle de pământ.

Te podidesc lacrimile când citești prin ziare că aliații de ieri, frații întru aceeași credință, se omor, jefuesc satele, dau foc, semănând jale și înroșind cu sânge creștin apele. Cruzimi năma! pomenite răscoale tot ce ai pașnic și bun în tine. O revoltă sălbatică te coprinde și fără să te lămurești de ce, rămâi în loc și îți: Destul!... Trebuie să înceteze totul!...

Între Bulgarii și Sârbi războiul a început fără o declarație formală; detașamente bulgărești se războiesc cu Grecii la graniță.

Glasul Europei s'a înfrățit cu strigătul poporului nostru. Trebuie să fim jandarmul împăciutor! Și vestea asta ne bucură, ne amețește și-aruncă neastâmpăr în inimă.

Prin țară fierbere mare. În regiunile de județe, în târguri se țin întruniri iar Capitala gemet și zi și noapte străzile ticsite de iume. Bătrânii întineriți de dragostea de neam și țară, moșnegi cu musteți ca vata și bărbile colilii, femei în neastâmpăr, copii, fete, militari clocolind de avântul războinic, un amestec ciudat de oameni colindă străzile, răcnesc, strigă, dau din mâini și răspândesc împrejur un șgomot nedeslușit și prelung.

Guvernarea noastră stă în cum-pănă; bătrânul nostru Rege par'că n'ar vrea să'nrosească Dunărea, acum la bătrânețe, cu sânge nevinovat. O zi de șovăială; o noapte de fierbere nebună. Poporul strigă: Vrem război! Bătrânii s'aruncă în fruntea manifestațiilor parcurgând străzile, ținând cuvântări înflăcărate și manifestând.

Dela Palatul Poștei și până dincolo de Episcopie o mare de capete de pălării ridicate în bastoane, de umbrele, de steaguri înălțătoare.

Căldura năbușitoare de Iunie nu îi poate împăștia. Iar soarele îmbracă această răzvrătire uriașă în haină aurită, strălucitoare.

În poarta Palatului Regal, ridicat pe mâini, bătrânul colonel Lambru par'că are șapte vieți în piept. Mii de oameni îl ascultă, îi serb cuvintele și moșneagul răcnește, urlă, iar barba albă ca zăpada când îi bate pieptul, când se ridică spre albastrul cerului, ca o protestare nestăvilită.

Amintirea zilelor din 77 îi insufletește.

„Nu ne temem de gloanțe! Vrem război!... Nu ne ducem decât până nu ni se spune cuvântul hotărât!... Ca o mare înfuriată urlă poporul. Nu departe alți bătrâni sunt ridicați, li se umbresc capetele albe cu pânza unui tricoler și li s'acuită cuvântul. Tot bătrânii la nevoie sunt cei ce dau curaj tinerilor și le pun foc în inimă!

Ziua de 20 Iunie 1913 va rămâne scrisă cu litere de aur în istoria țării! Atunci pe la ora 6, un automobil abia putu croi drum, se opri în fața Palatului și d. prim-ministru Titu Maiorescu, tremurând de bucurie, întinse Monitorul Oficial cu decretul de mobilizare! Nu s'a auzit decât un „ura“ nesfârșit și o oaste de mâini înălțând pălăriile și fluturând batistele.

Mulțimea împânzi străzile. Steagurile apărură pe coperșuri, în balcon, în ușa prăvăliilor. Vestea străbătută ca fulgerul! Se desfunderă mânălmăle, rămase casele pustii și dela mic până la mare ieșise să manifesteze. Și-aud rămas toată noaptea în oraș. Grădinile, berberile, localurile de petrecere, gem de lume. Muzicile nu cântă decât Trăiască Rege-

le și Deșteaptă-te Române, în aclamația poporului. Dragostea unei înfrățiri îi scaldă pe toți. S'ntălnesc cunoscuții și necunoscuții, se sărut, își strâng mâinile... „Eu plec mâine, strigă unul din mulțime. — Ași răspunde cineva, mai ai vreme... ai dreptul 3 zile...“ — Ce trei zile, frate, eu n'astept... Ard!... Plec numai decât!.

Nu se vorbește decât de război. Vecinii intră în vorbă cu unii de la altă masă. S'apropii scaunele și să unesc mesele. Te pomenesci discutând cu fete pe cari nu le-ai mai văzut și pe cari par'că le cunoști de mult.

Toată noaptea îi aceeași zăcutum; același dor îi frige pe toți și același vis le umezește ochii. Și muzicile cântă! Și aplauzele nu mai contează!

Iar a doua zi și-a treia zi cloop-

dinile primesc la sânul lor perechi-le de'ndrăgostiți. Vezî furizându-se prin umbra copacilor siluete îndoliate.

Prin Cișmigiu pe bănci, în umbra deasă, pe iarba înrouată, în dosul straturilor de flori, militari și civili ard de-aceiași mistuitoare vâpăc. Treceam cu'n prieten de visuri într'un târziu. Șoaptele dulci și strecurările furizate ne cutremură. Și prietenul meu strângându-mă de braț, spuse: „În noaptea asta câte fete nu se jertesc!... câte femei nu cad în brațele iubitelor... Hei, prietene, și'n fața primejdiei dragostea' aceeași!.

Am tăcut amândoi, dar șocoteam ca are dreptate prietenul meu. Și am simțit un fier rece prin trup, eșind din grădina care strângea la sânul ei parfumat atâta tinereță îmbătăta de dragoste. (Va urma)

Convorbiri științifice

Popularizarea științei

Nu știu în care ziar, sau revistă de la noi, am citit cu mare mirare, afirmarea fenomenală, că nu există încă la noi în țară, nici reviste pentru popularizarea științei, nici bibliotecă științifică. Cel care a scris acele rânduri trebuie să fie un patentat ignorant. Ar trebui să fi auzit de revista *Natura* a d-lor Țițeica și Longinescu, de *Revista științifică Adamachi* a d-lui Simionescu, de *Zăarul științelor populare*.

În ce privește o bibliotecă științifică, apoi în *Biblioteca pentru toți* ar fi avut să citească peste o sută de broșuri științifice, traduceri și originale.

Ceva mai mult, în Craiova apar de câțiva timp o bibliotecă științifică numită „Biblioteca Cosinzeana“, sub conducerea d-lui profesor Marin Demetrescu.

Dacă această bibliotecă are vre-un defect, apoi e acela, că sunt încă prea mulți ignoranți ca cei despre care vorbii mai sus, cari nu vor să auză despre existența unor asemenea publicații interesante. E o datorie pentru noi însă să atragem atențiunea tuturor, asupra tuturor încercărilor ce se fac la noi în țară pentru a se populariza știința.

Îmi pare bine, că biblioteca accas-ta a fost pusă la cale de profesorul liceului unde am învățat eu. Cui nu îi sunt scumpe amintirile vremii, când se afla pe băncile școlii. Pe atunci, deși nu e așa de mult, nu exista asemenea scrieri în limba românească. Cei cari știu bine limba franceză, sau cea germană, erau singurii cari puteam să citim și alte scrieri științifice de cât cele din școală. Mi-aduc aminte cu ce plăcere am citit traducerea franceză a lui Kosmos de Humboldt, din biblioteca liceului Carol I din Craiova. Din clasa mea eram câțiva cei cari ne foloseam de cărțile acelei bibliotecii și între alții: Drăghicescu, care acum e profesor universitar, Mony Sabin, acum redactor la *Humanité* și Toma Dragu, acum avocat și unul din fruntașii mișcării socialiste. Cărțile ce le-am citit pe acele vremuri ne-au folosit mult tuturor.

Vor fi fost însă mulți alții cari vor fi avut dragoste de o mai largă cultură de cât cea din școală, dar ce să citească?

S'apoi ori cât de mulți ar fi elevii școlilor secundare, tot mai mare e numărul oamenilor maturi, cari simt nevoia să mai citească, să afle câte ceva din minunile naturii. O bibliotecă științifică nu se adresează deci numai elevilor, ci tuturor cari vor să-și dea socoteala de natura în mijlocul căreia trăiesc.

Biblioteca „Cosinzeana“ o decă bine venită. Nu cunosc de cât trei broșuri din această bibliotecă, dar câte rele merită să fie citite.

Una este intitulată „Din moravurile și pornirile insectelor“, capitole luate din *Souvenirs entomologiques* ale lui Fabre; alta: „Inceputurile omenirii“ de Marin Demetrescu și în sfârșit „Lecturi geologice“ de același.

Limba în care sunt scrise aceste cărți e una dintre cele mai frumoase, iar subiectele cât se poate de atrăgătoare. Văd anunțate multe alte volume cari vor trata despre igienă, geografie etc., și ne vom bucura mult dacă această bibliotecă va putea să câștige simpatia publicului.

Ași avea de făcut două obiecțiuni.

Maî întâi, figurile sunt prea puțin numeroase. Al doilea, coperta e prea severă și se știe cât influențează asupra publicului o copertă. Desenul e frumos, dar nu e pentru coperta unei bibliotecii științifice. Titlul chiar „Biblioteca Cosinzeana“ nu vorbește de loc ochilor. E o chestiune de prea mică însemnătate!

Ad Phoebum Maris

Amicului G. Tonegato

I

*Te joacă voios cu razele bălăii
Și pretutindeni te imprăști darnic
Tu, strălucit al omului paharnic
Cei umpli cupa vieții cu vâpăc.*

*Eă uit șiragul zitelor amarne
Când tu-mi pătrunzi năvalnic în oăc
Căci tu dai flori superbelor zăvoae
Să uite omu'n ele că-i zadarnic.*

*Dar când apui în largurile zării,
Acolo unde porci să mpreună
Albastrul infinit și — eternul mării —*

*Îmi pare — atunci — că marea însăși plânge
Spărgându-se de stânci ca o nebună
Când mori zăbind în mantia-ți de sânge*

II

*Eă te-am văzut și'n purpură de rază
Însăngerând cuprinsurile zării:
Părea un zeu ce'n slava depărtării
Visa Naiade — ascunse sub talaze. —*

*Și cum tronai superb de-asupra mării
Învăluindu-mi sufletu'n extaze
Eă mă visam sub scutul dulcel paze
A nimfelor din raiul inspirării...*

*O, Phoebus! Zeu etern stăpân în Fire,
Tu-mi răscolești isvoarele visării
Când te înalți sublim de-asupra mării.*

*Cu omeneasca mea închipuire
Te văd atunci — așa-mi răsai din mituri —
Apoteoză două infinituri...*

Leontina Iliescu.

tele începură să plângă. Toate bisericile imprăștia în limpezimea firii glasurile de aramă. O jale neînțeleasă, o melancolie dulce plutea peste oraș. Simțea că-ți crește inima de bucurie și ochii nu se mai uscau de lacrimi. Păreții, gardurile, se umplură de așeze cu vestea cea frumoasă. Prin mânălmăle plângeau goarneau și plângeau femeile; pe la centru răsunau tobele și câte un em-de-al poliției se opria în mijlocul poporului și citia în gura mare *Decretul*.

Învălmășeală, strigăte, grabă, a-salt în magazine! se pregătesc toți de drum lung și necunoscut. Ziua să scurge greu; ai vrea mai curând să sosească ceasul plecării. Iar nopțile par scurte și fermecate. Cerul albastru ca ochiul unei fete mari și puzderia de șesnice cerne pudră de aur prin umbra răcoasă. Gră-

PULBERE DE IDEI

Dragoste (platonice) — Un aperitiv, care deschide pofta de mâncare.

Femece (trecută) — O dulceață zaharisită.

Celebritate — O haină care pe unii îi ajustează, iar pe alții îi face ridiculi.

Listă (de bucate) — Cea mai delicioasă pagină din romanul vieții.

Femece (corpulentă) — „Slăbiciunea“ multora...

Mitocan (cu ban) — O mărtoagă înhamată la un cupeu.

Soț — Un animal din ordinul cornutelor.

Călugăriță — Virtuoașă garantată. (S. G. D. G.)

Soironie Ivanovic

nu. Cei cari știu ce influență au aceste amănunte asupra publicului, înțeleg de dreptate.

Recomand tuturor numerele acestei bibliotecă, ale căror prețuri variază între 30 și 50 bani. Părinții sunt dator să le dea copiilor lor, ba să le citească și ei. E nevoie să pătrundă cât mai mult gustul cititului în țara noastră, dar să se citească mai ales cărți folositoare. Profesorii craioveni merită toată lauda pentru fapta lor frumoasă și patriotică.

Victor Anestin.

MENIREA ARTEI

Arta pentru viață

de R. CIOFLEC

În jūrul rostului artei în viața omenească s'au încins, de o jumătate de veac înapoi, discuții nenumărate. Și această parte a esteticii a dat naștere unei întregi literaturi, în care polemica pățimășă își deține locul ei...

Ce vreți! Artiștii ori iubitorii de artă și încă mai vărtos criticii, cari, atunci când n'au opere de cercetat, se simt îndemnați să îmbrățișeze tot felul de probleme, nu se mulțumesc cu creațiunea ori gustarea și interpretarea operei.

Artă pentru artă ori artă cu tendințe? Care e menirea artei?

Până acum de curând au fost două tabere în luptă, deci două credințe. Acum se ridică un nou steag — și prin urmare discuția pare și mai interesantă, poate, de cât altă dată.

Acest nou venit — acest „eveniment”, ca să folosim un cuvânt mai greu — ne obligă să ne reamintim celelalte teorii despre artă.

Impotriva moralității cu ori ce preț, impotriva artei clișeu s'a ivit, acum o jumătate de veac, doctrina „artei pentru artă”. Și pentru că aceste teorii au fost coborâte în câmpul luptei pățimășe de exterminare, s'a ajuns repede la exagerări dintr-o parte și din alta, la falsificarea vechilor concepte de la cari porniseră ostilitățile.

„Poezia n'are alt scop de cât pe ea însăși” — spune Baudelaire, iar un alt apostol al „artei pentru artă”, Oskar Wilde, scria: „Nu există o carte morală ori imorală. Cărțile sunt bine scrise sau rău scrise”.

Ceia ce s'a întâmplat în urmă și se întâmplă în vremea noastră, a fost abuzul pe care l'au făcut șarlatanii cu formula „artei pure”. Prin libertatea de a rupe îngrădirile morale, s'a interpretat libertatea de a căuta și cultiva imoralitatea.

Cel mai însemnat câștig realizat, însă, pentru frumos, prin noua doctrină au fost perfecționarea tehnice, mai multă delicateță în tratarea subiectului, mai multă îngrijire a formei, etc.

Nu e cu puțință ca arta să nu aibă nimic a face cu moralitatea. Artă, care îmbrățișează viața nu poate să rămână străină de chestiuni economice, sociale, politice, fiindcă artistul creator își are, în toate problemele vieții omenești, atitudinile lui. Și dacă totuși acest artist se declară potrivit ori căruia amestec al moralei în artă, nu înțelege prin aceasta și morala sa...

Cea mai nouă teorie despre menirea artei este: „arta pentru viață”. Dar prin aceasta nu trebuie să se înțeleagă că funcțiunea artei este să ne învețe cum să procedăm în acțiunile noastre. „Arta — spune Arthur Ransome — este însăși viața. Funcțiunea ei este de a crește cunoștința noastră despre viață, de a ne face mai mult de cât înțelepți și sensibili, de a ne transforma, pe noi, înseși biruite de curentul puternic al

Nouii directori ai operei comice din Paris

D. Emil Isola

D. P. B. Ghiculi

D. Vincent Isola

vieții inconștiente, în fiițe cari stăpânesc acest curent, de a ne schimba pe noi, obiectele asupra cărora lucrăm viața, în colaboratori veseli ai acestei reacțiuni”.

Opera de artă este actul de viață conștientă, de viață intensă a autorului, și de acest moment al vieții lui este legată și morala lui. Cei cari gustăm opera de artă trăim acest moment de viață — și el adăogă la bogăția, la intensitatea vieții noastre. Inspirația artistului ne oferă acest tribut. Și fiindcă opera implică o morală — morala autorului — noi o apreciem mai mult sau mai puțin după înrudirea care există între fondul lui sufletesc și fondul nostru.

Arta are în primul rând menirea să mărească cunoștința noastră despre viață, ca și „arta pentru artă”, „arta pentru viață” este un strigăt de bătaie. Ea proclamă războiul împotriva evaluării politice a artei, care o pune în serviciul Statului, apoi contra evaluării ei educative, prin care arta se prețuește după faptele ce realizează, după exactitatea tablourilor pe cari le redă din viață. — și în sfârșit împotriva prețurii artei după abilitatea tehnică și după frumosul considerat ca o condiție universală a existenței ei.

Noua doctrină va combate nu pentru a înlătura evaluările înșirate mai sus, ci precăderea lor în judecarea operei de artă.

Și, totuși, cine ar putea spune că în „arta pentru viață” s'a găsit ultima formulă care să lămurească și să rezolve în chip definitiv problema despre menirea artei...

EX-LIBRIS

Icoane și note din călătorie. — I. V. Prenta

Pentru fie care din noi mai frumoase ca locurile pe care ne-am născut și am crescut nu mai pot fi altele. Unde am văzut soarele răsărind întâi, unde am privit cerul în copilărie, unde am cules floarea și ne-am jucat în pulbere ori în iarba verde, acolo rămâne locul cel mai mândru și mai sfânt pentru noi! Dacă împrejurările ne fac să trăim toată viața acolo, atunci nu simțim cât loc frumos ocupă în inima noastră pământul natal. Dar dacă alte împrejurări ne aruncă în largul lumii ca să trăim, cum se întoarce

ziua și noaptea, așa se întoarce gândul nostru spre locul părăsit. În alt loc ne place să vorbim de locul nostru; în somn ne simțim fericiți când îl visăm și când, după zeci de ani, ne mai ducem să vedem locurile copilăriei, atunci simțim carnea înfiorându-se, sufletul tremurând și dacă nu curg lacrimi, tot simțim fericirea de a plânge!

Floarea umilită de lângă o piatră ori din poala unui codru, floare d'atunci perită, rămâne vie și veșnic înflorită în adâncul sufletului nostru, dacă ea este floarea privită în copilărie ori în prima tinerețe. Se schimbă satele, se schimbă oamenii, pier codrii d'atunci, dar din suflet nu pier de cât atunci când pier și sufletul. După zeci de ani de lipsă, ducându-ne prin locurile unde am copilărit, ni se va părea că pluteste în aer mirosul florilor d'atunci!... Pământul acela, fie pietros, fie ajuns sterp și pustiit de oameni lacomi, nouă ne e tot drag și tot îl sărutăm ca pe obrazii femeii iubite întâia oară!...

Din acea pulbere ori iarbă verde, ce e sfântă pentru noi, deși poate batjocorită de alții, s'a încheat primele case și prima carne a trupului nostru. Raza aceluia loc ne-a intrat întâi în ochi și s'a oprit în sufletul nou, venit să adune din lume frumusețile, imaginile, bucuriile și durerile. De aceia când ne întoarcem gândul în adâncul sufletului, găsim acolo atâtea frumusețe, atâtea raze nemaî stinse, atâtea flori și atâtea și atâtea înfiorătoare vedenii! Simțim că dragostea de pământul natal e dragostea de fondul sufletului nostru și înțelegem, că de aci pornește patriotismul, acest sentiment mai puternic ca moartea!

Urma sborului unei rândunele nu rămâne încremenită în haos, dar în sufletul nostru rămâne, când sborul acela ne-a înveselit copilăria.

Pentru asta ori ce om și mai cu seamă românul suferă grozav de dorul locului din copilărie. Românul e în stare să moară de câte rele toate, dar satul nu și-l părăsește. Cu cât e mai simplu, cu atât e mai legat prin dragoste de pământul lui. Pe un român ca să-l scoată cineva cu forța din locul lui, el vrea mai bine să moară și să fie îngropat acolo, de cât să-și părăsească locul.

Un așa român este și d. I. V. Prenta, simpaticul controlor de la Teatrul Național. D-sa e român macedonean și dacă și-a mai revăzut lo-

curile și cerul copilăriei, după atâtea zeci de ani, simțirea care i-a copleșit sufletul, l-a făcut să scrie o carte și să devie poet la bătrânețe!

În astfel de condiții se prezintă cartea sa: „ICOANE ȘI NOTE DIN CALATORIE”, apărută acum și pusă în vânzare de către autor.

Cu ochii în lacrimi și-amintește de cântecul duos al mamei sale: „Cherim aua tu Vlahie, lai liliu cherim!” (Ne pierdem p'aici, copilul meu, ne pierdem!). Și mama care plânge și cântă astfel, nu e o vagabondă pe locul acela. Neamul ei s'a pomenit acolo din vremea Cesarilor Romei!... Pământul pe care cântă plângând este al ei și al neamului ei cu toată vitregia prefacerilor istorice.

Cartea d-lui Prenta e frumoasă și te face să visezi, și mai cu seamă acuma toamna...

Mi-e dor! Mi-e dor de țări mai calde,
D'un cer senin mai plin de soare,
De frunze ce nu mor în toamnă,
De rândunică ciripitoare!...

I. C. Vissarion

50 figuri contemporane. Desenuri de Iser, text de P. Locusteanu. — Era o vreme, când caricaturile lui Iser mă iritau. Nu puteam eu să pricep, cum din câteva linii scâlbâiate, aruncate par'că la întâmplare, poate să iașă figura unui om, fie acea figură cât de caricaturizată. E drept că nu eram nici mare amator al caricaturilor din *Simplicissimus*. Azi însă, după 4-5 ani de zile și mai ales acum, când am dinaintea mea un album întreg, mi-am schimbat părerea. O fi de sigur și obișnuința, dar e și talentul lui Iser. Acum abia remarc, că Iser e adevăratul caricaturist, căruia îi sunt de ajuns câteva trăsături pentru a caracteriza zâmbetul veșnic al d-lui C. C. Arion, nasul de pasăre al d-lui Chiriac, fața de monah a d-lui Galaction, suficiența de actor a d-lui Nottara, părul ciufulit al d-lui Cazaban, masca d-lui Sorcanu, barbele d-lui Xenopol, jobenul d-lui Eftimiu, etc., etc.

Singur portretul d-lui D. Anghel e cel mai slab; Iser l-a portretizat puțin; nu, d. Anghel nu e așa de frumos și înfățișos.

Dar fie care caricatură e însoțită de o schiță a d-lui P. Locusteanu. D-sa are nervi, e lesne impresionabil și are deci simpatii și antipatii și vorbește și de unele și de altele cu aceeași ușurință.

Capabil de entuziasm, d. Locusteanu

teanu mănuieste și arma cea periculoasă a ironiei, care nu poate să-și facă de cât dușmanii.

În rezumat, albumul d-lor Iser și Locusteanu e interesant prin varietatea lui și nu putem de cât să-l recomandăm tuturor, de și pentru unele puncte ar fi poate cam scump.

E un început frumos și să sperăm că, această colaborare va continua.

Victor Anastin.

Patima prințului Razim

de V. DEMETRIUS

Când cobora din trăsură prințul Razim, doi servitori în livrea, cu capetele descoperite, îl luau de subțiori și-l săltau treaptă cu treaptă, până în catul întâi. Cu pași muși și moi ca de cauciuc, bătrânul prinț înainta în salonul cu patru poliandre, cu divanuri dulci, la toate colțurile. Soneria învia marele palat, alți servitori veneau să-l scoată de pe brațe pardesiul, să-l poarte pe prinț după voce, în sufragerie, în odaia turcească, în camera albastră, în salonul mosafirilor sau în odaia de dormit. Infundat în perini, moșneagul răsuflea ca un copil în somn în așteptarea slujitorilor, pe când soarele, pătrunzând prin marile ferestre dădea străduire tinerească moșțelilor bustriuite, poliandrelor cu câte patruzeci și opt de lumânări, bronzurilor, marmorelor și porțelanurilor scumpe și frumoase.

Doamna Hașinca, singura lui fiică, măritată cu Radu Muncel, colaborator din vechea familie a Muncelilor, venea uneori înconjurată de copilele ei, patru fete smecate, cu părul numai cârlionți pe umeri, cu ochii mari și galeși ca de ciută.

Uneori prințul Razim nu voia să primească pe nimeni. Însăși fiică-sa era nevoită să-și întoarcă spatele repede, repede de la scară.

— E tot aici țărâna? întreba ea pe portar.

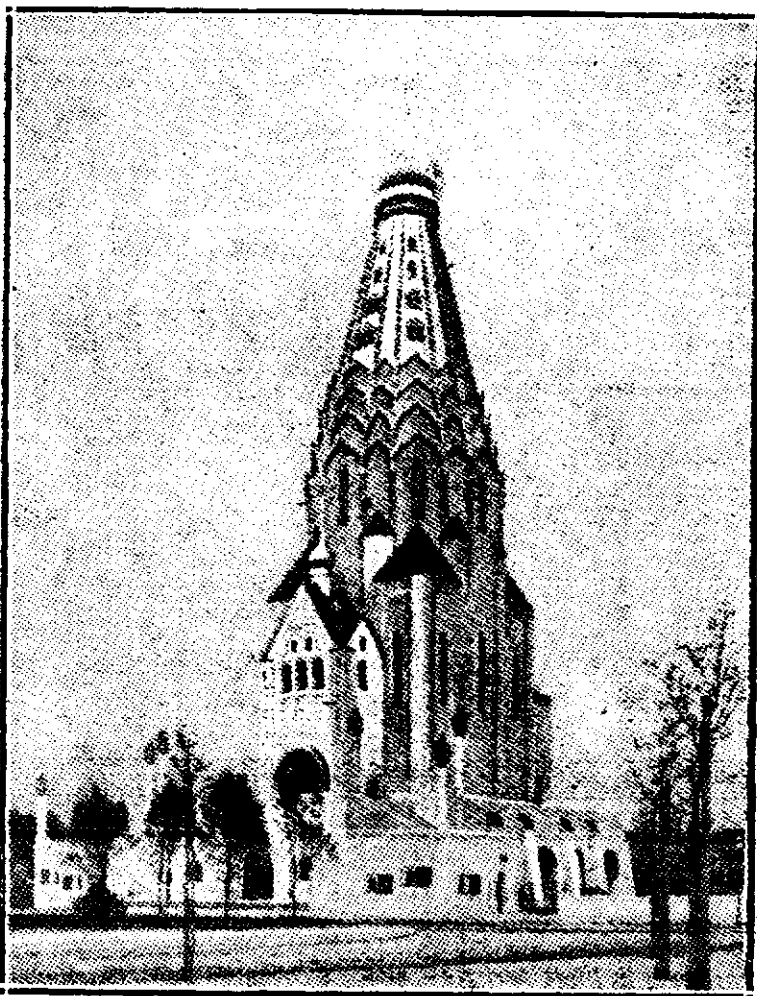
— Da, Măria Ta! răspundea sluga veche, fără să zâmbescă, fără să tresară.

Doamna Mașinca Muncel își urca fetele în landoul larg, se suria și ea, înorată, încercată la fața dintr'odată, din pricina vestii rele date de portar. Mai arunca dela poartă, când cotea trăsura, o privire pătrunzătoare și cruntă către ferestrele palatului.

Țărâna era o fată, tânără de numai opt-spre-zece ani, înaltă, mlădioasă, desăvârșită întruchipare a frumuseții rustice, cu șolduri în unchi, cu sânii împungând ca și coarnele vițelilor. Ochii ei mari te opreau din mers și tăiau firele gândurilor. Era o adevărată țărâncă, fata lui Jinga din Albești, sat pe domeniul prințiar, cu toată frumusețea ei, cu o căpiță de aur revărsată din cap la cingătoare și cu ochii verzi picați cu scântei din soare.

Rucsandra Jinga avea să fie ultima patimă a unchișului, a prințului Razim. De o lună de zile își avea iatacul în palat. Părinții ei nu pricepeau de ce o ceruse Măria Sa prințul și o sfătuiră să-l asculte orbește. Ei nu știau alta decât că Rucsandra dacă va fi cuminte, va dobândi o zestre mare, mare cum nu se mai poate, să se poată mărita cu un subprefect!

Razim era văduv dela trei-zece de ani. Își crescuse copila, pe Mașinca, prin pensioane și prin neamuri. O măritase cu un om de seamă, dar nenorocit. Radu Muncel juca și pierdea la cărți, pierdea în agricultură, pierdea în politică. Veșnic Mașinca era pe drumuri, la tată-său, după împrumut. Baniți dați nu se mai întorceau în mâinile moșului. Pe de altă parte și el, prințul Razim avea betesuguri, mari dar fi-

Biserica răsăscă de la Lipsca, sfințită cu prilejul centenarului marelui bătălii a poporului (18 Octombrie 1813)

restii. Totdeauna i se prindea înima, gata să se sfășie. Se trezea cu lacrimi pe obraz și cu mai multe mișcări de lef, iscăliți pe polțe de el, pe când n'avea grija banilor, pe când tremura după un dan; după un zâmbet.

Prin multe linguri trecuse inima prințului Razim. Moștenitoarea lui se temea cumplit la fiecare nouă patimă a tatălui ei. Se știa că unchișul luase obicei să-și facă testamentul de câte ori i se părea că inima lui s'a adăpostit pe deplin în altă inimă. Mașinca avea patru fete, și avutul ei era pe drojii.

— Să-l mângâiați, să-l sărutați dacă ne-o primi, își învăța ea fetele, pe care le iubea desnădăduit.

Singur sub plafonurile înalte, printre coloșadele amenințătoare și printre umbrele lor, Razim sta ceasuri întregi încercând și descercând același gând îndărătnic: „s'o cheme, sau să n'o cheme?”

Obosit de frământarea aceluiaș gând ca și de ședere în scaun, se ridică, se țara până la o fereastră, ca să treacă apoi la alta. Capul lui cărunț se iveau pe rând la toate geamurile.

— Cheamă-o pe Rucsandra! În totdeauna pregeta s'o cheme. Lupta cu el; nu voia să-și turbure mintea cu vederea frumuseții. Se știa bătrân, își blestema dragostea și patima, dar, în cele din urmă, pentru că tot o vedea înaintea și fără să fie, o chema.

— Vine Măria Ta!
— Spune-i să plece! Nu! spune-i să intre!

Ca un crin uriaș cu polen galben pe creștet, dreaptă, gata să joace sau să zboare, așa înainta fata la zece pași de prinț. Sluga esea afară. Rămăneau în odaia largă și înaltă cu covora persiene, numai bătrânul și fecioara.

— Da, dai mormăia unchișul, înfricoșat, cu un umăr infundat în speteaza divanului.

Rucsandra îl privea, cu arcurile sprâncenelor ridicate, cu pieptul în mișcare ușoară.

— Dai! repeta Razim mai tare, ești frumoasă! Cu adevărat!..

Se frământa în locu-i, bărbia i se întindea, ochii i se închideau pe jumătate.

— Haina... spunea el.

Braul fetii cădea la pământ, șarpe mort, catrința se despica din față și cădea. Rucsandra șovăia. Rămănea așa un răstimp mehotărită. Ca de două palme puternice i se învățau obrații. Lacrimi pipărate îi usturați ochii. Iia el, largă acum, se lipea pe alocuri, luând forma corpului.

De pe divanul lui, nerăbdător, tremurând viu din cap, prințul întindea dreapta și o flutura nemulțumit. Nu te sfii! Nu te juca! mai repede, voia să spună el, și depe pieptul fetii svăcnind, cădea și iia.

Cărbuni aprinși, ochii fecioarei uscau lacrimile în gene și stăteau strâns închiși. Trupul fetii, ca de ivoriu, se făcea rece ca o marmoră și țepăn. Prințul Razim gemea pe divanul lui, ca îndurerat de atâtea frumusețe. Încerca să se scoale și nu reușea. Cu mare anevoință venea, sprijinindu-se de scaune, se înălța pe picioarele șovăelnice. Gâtul parcă i se mai lungea.

— Frumoasă... cu adevărat! borborosea moșneagul.

Reușea să se apropie până la tel mai alăturat scaun. Se prindea cu o mână de speteaza scaunului înaltă, întindea o mână tremurătoare, și atingea pieptul rece și trufaș ca un potir răsturnat de floare uriașă.

— Toate astea sunt adevărate! îngăima unchișul în nebunia lui și se trăgea spăimântat, galben la față de data asta, până la divan, pe care-l ajungea repede, pe brânci.

Cădea acolo, ca un maldăr de haine. Rucsandra își da repede iia peste cap, strângea cu o mână toate bulendrele ei și fugea pe ușă.

Câte un sfer de ceas, bătrânul prinț Razim plângea cu sughiri, cu lacrimi adevărate, mari ca picăturile de ploaie vara, tinerețea lui dusă pentru totdeauna și patima rămasă în inima-i putredă.

MURIND

Lui V. Mihăilă, soldat reg. 14 Roman, mort de holeră la Etropol.

Peste munți scobora noaptea,
Clocotea valca de jale:
Luna, ca o mamă dulce,
Răsărea mângâitoare.
Tabăra șoptea durere,
Boccea corturile toate,
Trecea moartea fioroasă
Pe aripile de noapte.

Ma! departe, singuratec,
Stă spitalu 'n jeluire
Și-s atâtea vicți într'ânsul,
Departate de iubire!..
Ele plâng, blestemă, geme
Și se lupt' cu-a morții coasă
Moarte groaznică, amară
Rânjitoare, nemiloasă.

Doi flăcăi, ce stau alături,
Sfătuesc în glas de moarte:
„Camarade, mor, ajută-mi;
„Mor de-ai mei așa departe!
„Mor strein în țara asta:
„De-î scăpa, să-î fie milă:
„Să le spuți, celor de-aice,
„Că mă cheamă Mihăilă.

„Dă curânt că mor aice
„Toamna'n floarea tinereții,
„Cu durerea că perdut-am
„Anii cei mai dulci ai vieții,
„Că dovesc să-mi facă frații
„Și surorile, soție
„Către cer, ca la o nuntă,
„Căci sunt fără cununie.

„La părinți să le dai veste
„Că m'am stins în grele chinuri,
„Că s'a frânt în ghiara morții
„A mea inimă 'n suspinuri:
„Că de lacrimi, mari ca bobul,
„Mă-a fost țara toată plină.
„Dar le spune să nu plângă,
„Ca să pot avea hodină.

„Și mai să-mi un bide, frate
„Nu le spune că'm fost laș;
„Spune-le că mor ferice
„Pentru țară, ca ostaș”.

Și s'a stins; din ceruri luna
I-a finit de lumdnare,
Lui Vasile Mihăilă,
Mort pe câmpul de onoare!

C. D. Hălăucescu

Roman, 26 Septembrie 1913.

Săptămâna teatrală

TEATRUL NAȚIONAL: — „Magda”
4 acte, de Sudermann.

Am văzut pe „Magda” cu d-na Agata Bărsescu, am revăzut-o acum cu d-na Sturza: ce de impresii deosebite! Cât de schimbată am regăsit-o pe biata „Magda!” Și asta nu doar din pricina că d-na Sturza s'a străduit să ne înfățișeze o altă „Magda”, dar pentru că nu a isbutit să re-o rodea pe cea de altă dată și mai cu seamă pentru că am privit-o cu alți ochi de cât acei de odinioară!..

Dacă Teatrul Național încearcă să stăruie în a ne îndruma către literatura serioasă și plină de gânduri a Nordului, nu va fi nimeni care să-i stea în cale, ci din potrivă vom aplauda bucuros, după cum am aplaudat și pe Ibsen pe cea dintâi scenă a teatrului românesc.

O astfel de îndrumare e un tonic sănătos ce câtă să se administreze gustului estetic abia înfiripat al marului public. Fie că era prea cunoscută — și pentru capricioasa satisfacere a unora e de ajuns să i se fi știut de nume — fie că e prea străină mediului nostru social, „Magda” nici nu e prea adus lume multă la teatru, nici n'a prins așa după cum se cuvenea potrivit stărilor depuse de interpretii ei.

Specific germană „Magda” ne pune în fața problemei atotputerniciei părintești uzurpată de viitorul de emancipare morală, care „bănuie de la o vreme încoace societatea germană”.

„Magda” e povestea tristă a unei fete iscodită de la căminul părintesc, înălțată nu se știe de ce voinți capricioase a tatălui (colonelul Schwartze), care vrea să o mărite fără să țină seamă de îndemnul ei sfloțesc. În lupta cu valorile umane pentru păinea de toate zilele, personalitatea ei puternică se afirmă pe zi ce trece. Aici își întâlnim cea din urmă dragoste prin care ajunge femeie. Dar iubitul o părăsește curând, lăsând-o amărâtă între străini și în izolare. De aci încolo începe adevăratul calvar al fiicei „Magda”, care, întărită prin suferințele ei, se ridică mai presus de propriile ei păcate și isbutește să-și creeze în jurul numelui o faimă universală de mare cântăreață.

Impedibilită cu această amecă, împrejurările o readuc în orașul ei natal, unde urmează să se producă. Apropierea căminului părintesc îi turbură sufletul intrând în cămărușă nu poate rezista ispitei de a-și retrăi o clipă viața unei copilării zbuciumate.

Bătrânul colonel, care de pe urma unei paralizii pricinuită de malmuirea unei scrisori de despărțire pe care Magda i-o trimisese din prilegie, se alieșese cu o tremurătoare la felul drept, bătrânul colonel Schwartze, îmbrățnit în lumea lui de prejudecăți, nu poate să vadă, firește, cu ochi buni reînnoirea fiicei lui și nu se putea împăca cu ideea ca Magda să pășească din nou pragul casei părintești.

Și curând se ridică. Acțiunea piesei începe cu zbuciumul în care se găsește întreaga familie prin reînnoirea Magdei. Bătrânul colonel nu poate rezista prea mult împotriva rugămintelor a lor lui, cât îndemnul pastoralului, și se învoește să reprimească pe Magda.

E o adevărată zi de sărbătoare reînnoirea Magdei. Dar cât de aproape e prăpastia; căci Magda reîntră cu fruntea sus, și ori căl săr strădui să-și înfrâneze personalitatea ei, deprinderea de a trăi și de a gândi, desbrăcătă de prejudecățile societății în care se trezise, Magda vinește pe toți din primul moment, și negura unui doliu apropiat plutește peste întreaga atmosferă în care Magda regăsește „toate cum au fost”, dar care n-o mai poate găsi pe dânsa.

După multă stăruință de prebundenți Magda se învoește să rămână câteva zile în casa părintească, după ce obține făgăduiala că nimeni nu va căuta să o întrebe despre trecutul ei.

Dar trecutul ei chinuște din primul moment pe bătrânul tată, mâhnit peste măsură că nu mai găsește în mâghelele Magdei pe copilul de altă dată. El încearcă să o descurse și rămân îngrozit bănuind numai o parte din adevărul trist al unei vieți chinuite.

Intâmpinarea o pune în față, aici pe Magda cu iubitul ei de altă dată, care o părăsise pradă celor mai negre miserii. Toată revolta de altă dată îi elocotește din moși în sânge, îi birue stăpânirea de sine și isbucnește. Bătrânul intră pe neașteptate în atmosfera aceasta turbure și-i cere explicații tânărului, ajuns consilier de stat. Șovăiala consilierului întărește bănuiala bătrânului colonel, care aleargă să zmulgă adevărul din gura Magdei, într-o scenă de sigur destul de penibilă pentru amândoi, de care autorul ne scutește.

Nu-i mai rămâne colonelului decât să ceară reparație de onoare consilierului de stat. Se duce să-l ceară să se bată în duel. Nu-l găsește însă acasă. Bănuind, că aronă să se petreacă lucruri grave, consi-

lierul vine singur să-l ceară pe colonelul Schwartze. Turburarea bătrânului și revăzerea pe care le vede pe neașteptate îl face pe consilier să înțeleagă repede că e vorba de o reparație de onoare, și atunci ca să evite scandalul „care ar fi fost un dezastru pentru situația lui socială, cere colonelului mâna Magdei.

„Colonelul, atât de mișcat de această întorsătură neașteptată a lucrurilor, la care nu se gândise o singură clipă, privește din toată inima. El căutăm pe Magda, căreia îi spune: toate sunt aranjate de mai înainte. Să se facă cât mai repede!”

Și toaneala începe. Magda, care înjlece bine că ori ce împotriviare e târzie, se învoește. Și consilierul începe să-i vorbească de sus, cu aerul omului care-și face mână să ridice până la dânsul, pe aceea pe care o îngemănăbuse nesocotita tinereții lui zvânturate. El vorbește de situații sociale, de datoriă, de conveniențe. Și Magda care nu are cuvântul, îl ascultă și se învoește la toate, să părăsească scena, libertatea, să rugă cu toată viața ei din trecut, care-i dăduse o faimă universală. Și ea se învoește, ca să repare o malmuire a bătrânului. Dar când el începe ca copilul ei, copilul lui, să fie îndepărtat și să rămână pentru toată lumea o taină, — nimic, nici suspunere, nici conveniențe, nici teamă, nu-i mai poate stăvi revolta și cu gesturi lungi de teatru, Magda deschide ușa consilierului.

La strigătele ei de furiă infurată, măvălește bătrânul, care cere scuze consilierului pentru insulta ce i s'a vădit și-i făgăduiește pe cuvânt de onoare „că până într'una oas” va avea consimțământul fiicei lui.

În scena finală, prin amenințare și apoi prin îndreptare, bătrânul cere să smulgă consimțământul Magdei. Și isbutește. Dar Magda îi pune întrebarea: — Ai oare tu dreptul să mă dai unui bărbat, când nu știi dacă am fost mamă a lui?

Turburat peste fire cu ochii înjecți de sânge, bătrânul îi strigă: — „Prostituată!” El pune mâna pe armă să o ucidă, dar cade, zdrobit de un atac puternic, și moare fără de nici un cuvânt de regret pentru fiica Magda.

Piesa lui Sudermann se încheie astfel... fără de „incheiere”. Dacă piesa ar părea sfârșită ca acțiune, nu e sfârșită ca teză. Autorul ne-a pus în fața o problemă, fără să ne arate totuși triumful ori înfrângerea puterii părintești, care înăbușă une ori personalități mari sub povara unor prejudecăți demodate.

Totuși „Magda” lui Sudermann se bucură de o tehnică teatrală neproșabilă. Efectele de scenă sunt spontane și necesare.

Sar părea că autorul s'a ferit chiar și de efecte din care un Bernstein ar fi stors până și drojdia. Altercația dintre colonel și consilierul de stat se mărginește aproape la un schimb de cuvinte reverențioase. Consilierul pleacă, lăsând pe colonel să afle adevărul din gura Magdei, iar destăinuirea Magdei nu are loc de cât... între codice.

Cu toate acestea atmosfera fie cărui act se resimte de ceia ce autorul ne lasă numai să bănuim și sarcina aceasta încumbă ansamblului, care s'a achitat pe alocarea mijloacilor. Bine de tot a fost explozia de becatie a „ansamblului” la sosirea Magdei.

Dacă este să vorbim despre jocul fie cărui artist în parte sar conveni să stăruim asupra maestrului Notara în rolul pastoralului, mai puțin ca unei odată. Aproape că mai n'are să putem bănuim căta înjlește sufletească care ne-a pătruns.

Trește, dna Sterza, în rolul titular, l-a jucat cu o scrupuloasă amănunțime datorită la mare parte spiritului său analitic, dar totuși pentru asta n'a reușit de cât să ne dea ghimpe din ceea ce reliefează personalitatea întregă a Magdei. D-na

Sterza și-a studiat bine rolul, dar nu l-a intrupat! Lesne te lasă să bănuiești însă, că nu e prea departe de „desăvârșire”.

Ca amănunt, țin să adaug aci, că n'am auzit la dna Sterza, răsul acela deștăpănit, deschis, din toată inima, răsul acela sălbatec, care să te umple de groază, răsul care e Magda întrecăg, răsul asupra căruia autorul stăruiește spanzând: — De mult nu s'a mai răs așa în casa asta; de altfel aci nu știe nimeni să răs!

D. L. Petrescu (colonelul Schwartze) și d. Sterin (consilierul de stat) — ireproșabili. Se cuvine să cităm ca pentru un început frumos pe d-șoara Crăciun, care s'a luptat voinicește cu'n rol îndestul de mare. I. C. Asl

Viața artistică și literară

Premiera „Se face ziua”, un act d. Zaharia Bărsan, se joacă Marți seara pe scena Teatrului Național din Craiova iar, peste puțin timp, se va juca și la Teatrul Național din București.

Deșpre d. Zaharia Bărsan mai știm că a intercedat de minime pe Horația din „Fântâna Blanduziei”, rol pe care-l însușea maestrul Notara până acum.

Ziarul „Universul” a publicat doră interesante interviuuri din lumea muzicală: unul cu maestrul George Enescu și altul cu profesorul Alfons Castaldi din Conservator. Ambele aceste interviuuri se referă la dezvoltarea estetice muzicale în țara noastră și la curentul nou produs de premiul național de muzică înființat de d. George Enescu. În ele se mai vorbește de lacuțele de la Conservator și de necesitatea imediată a unei biblioteci care să pregătească pe tinerii meștrii compozitori alinați de școală și sala de concert.

Cei doi meștrii se arată foarte optimiști în ce privește viitorul nostru muzical prin crearea dela sine a unei școli simfonice românești, care va pune țara noastră, sub raportul artistic, în rândul marilor țări civilizate.

Justiția militară a achitat pe scriitorul Gh. Becescu-Silvan de invinuirile aduse în urma campaniei de peste Dunăre și a condamnat la patru luni închisoare pe ziaristul Gh. Millian. Au mai fost chemați în judecată contrații noștri N. Popescu-Dușu și D. Karaveliti.

„Asociația Pressei” ține astăzi o întrunire publică la „Dacia” spre a protesta împotriva acestor procese militare.

Teatrul Național a reheat Vinerea trecută drama „Manassă” a lui Roditi-Roman.

În Decembrie va fi, în Capitală, concertul marelui pianist Rosenfhal, iar în Februarie a. c. două concerte ale profesorului Marteau.

Societatea pentru fond de teatru român din Transilvania a publicat două concursuri de piese teatrale românești, colecțiun de muzică populară românească, compoziții muzicale originale cu motive românești și pomina o piesă, în cel mult două acte, cu acțiune din viața poporului ardelen și care să cuprindă, în cursul acțiunii, jocuri și cântări naționale.

Manuscrisele se primesc până la 1 Ianuarie 1914 pe adresa d-lui dr. Iloria Petru Petrescu la Brașov. Pentru concursul privitor la piesa, cu subiect din Ardeal, termenul trimiterii manuscriselor a expirat la 1 Octombrie a. c.

La concursul pentru premiul „George Enescu”, premiul I l'a ob-

ținut d. D. Cioclan, tânăr compozitor român din Paris, căreia îi s'a știutimis 2.300 lei iar premiul onorific a fost acordat d-lui Olescu, profesor la Conservatorul din București. Cel de al doilea premiu onorific l'a primit d. Alfred Alexandrescu.

Juriul a relevat și pe compozitorul Bena din Transilvania.

Relația critică asupra acestui concurs va fi publicată în curând.

Un tânăr poet, D. Iacobescu, a murit acum două săptămâni. Talentul său remarcabil s'a manifestat în mai multe rociște din țară dar n'a avut vreme să-și implinească întreaga sa solie artistică pe pământ, căci moartea l'a răpit înaintea de a fi implinit 20 de primăveri. Era o fire timidă, care bătea la poarta morții discret.

Un intelectual de elită și un bun ziarist s'a stins odăvit cu boala dură care ocupa, în ultimul timp, un directorat al ministerului de industrie și comerț.

Juvara a fost director al ziarului „Dreptatea” și membru în „Sindicatul Ziaristilor”.

N'avea mai mult de 33 ani.

La Comănuți s'a dat zilele trecute un festival în onoarea regretatului poet St. O. Iosif.

Festivalul a fost organizat de „Societatea Doamnelor române din București” și a avut un remarcabil succes.

Romanul pedagogic „Emile” al lui Jean Jacques Rousseau a fost tăpărit de „Casa Școlilor” în traducerea d-lui G. Adamescu.

După arta futuristă, poezia futuristă ține că și înălțătoria futuristă se invocă într-o înălțătoria futuristă apropiind între ele și combinând inteligent alimente care păreau imposibile de combinate până acum.

Într'un ziar parizian de seară aș apărut concepțiile culinare futuriste ale lucrătorului Meincove care pretinde, foarte simplu, că poate procura gusturilor... inedite, combinând, de pildă, romanul cu untura de porc, castigete de miel cu sos de stridii etc.

Va ajunge timpul ca gastronomii noștri să aprecieze admirabil un gălet cu dulceață peste care sar scurge câte-va picături de absint sau o saladă de lăptuci peste care sar turna țuică în loc de otet.

Mari mai sunt și minunile civilizației culinare.

Garnitură admirabilă p. domni, Numai pentru Lei 6.25

Pentru a convinge pe fiecare de importanța fiicei noastre, expedim atât cât vom avea în depozit **Casa noastră electrice de argint „FANTASIE”**, (preț de vânzare până acum Lei 12) cu mezină Amber fin, 15 rubine, execuție solidă, extra plat, mergând exact, împreună cu un **lanț american de aur double**, un **inel de aur double** și un **ac de cravată** cu pietre admirabile, toate numai pentru **Lei 6.25**, trimese înaiate franco sau prin ramburs, plus 75 bani poșta. Pentru mensul precis al casutimise gumaroză în scris și în Esperthaus „Perfect” Segal & C-ii, Wien III, Neustiftgasse 137/30. Acestă firmă se recomandă călduros

MARE
Inlesnire de plată
PIANINE NOUI
DE CELE MAI BUNE FABRICI
VINDE FĂRĂ NICI UN ACONT
în rate lunare a lei 40
Georg Degen, București
Atelier de Căminăria Capșa.

Văpsea de păr rapid

**Garantat absolut
nevătămătoare**

Văpsește imediat părul cărunțit sau albit, în negru brun, castaniu sau blond într'un mod atât de perfect și de natural în cât nu se cunoaște de loc că părul e vâpsit. Intrebunțarea mai simplă și mai ușoară ca la orice altă vâpsea de păr.

PREȚUL LEI 2,50 la nemulțumire se restituie costul înapoi.

BONBOANE ORIENTALE

Parfumează admirabil gura
și distrug orice miros urât al gurei provenit din
tutun, dinți stricați sau stomac deranjat

Cutia 50 bani
la drogerii și farmaci

Observați marca *Semiluna cu stea*, singure veritabile.

CREMA
PUDRA
SAPUN

FLORA

POMADA
CAPILOGEN
(Apă de păr)

TUSEA cea mai rebelă
bronșitele acute și cronice, tusea
măgărească, vindecă sigur

Pectosin Jteanu

Sticla lei 3.—La drogerii și farmaci

PURGEN

PURGATIV IDEAL
cu renume universal
de o eficacitate absolut sigură

Cutia cu 25 purgative lei 1,50

Observați ca fiecare pastilă să aibă inscripția:

Purgen Bayer
singurul veritabil

ANEMIA (lipsa sângelui), cloroză neurastenia, bisteria, slăbiciunea generală, vindecă

Hemofer Jteanu

recomandat de prof. doctor Butelcu, prof. dr. Leonte, prof. V. Negel, Iași și alții, ca unul din cele mai puternice reconstituante ale corpului slăbit.

STICLA LEI 4

DURERI REUMATICE

Nevralgii, migrenă, dureri
de cap și de dinți

vindecă sigur

PASTILELE Nevralgine Jurist

Uu flacon 2,50—La drogerii și farmaci